

cvetó, se edin od drugiga popraší, in takó edin drugiga spačí, de iz takiga semena sami spački zrastejo. Kdor tedej dobro seme pridobiti hoče, ta mora take kocene ali sajenice delječ eno od drugih posaditi, de se ob času cvetja edin od drugiga ne popraší. Če pa kdo nima velikiga prostora, de bi vsako delječ narazen posadil, ta naj saj za en sežen (za eno klaftro) vmes med eno in drugo sorto graha nasadí, in kér grah na kolih in velik zraste, nemore prah od ene sorte na drugo preleteti, ter se med graham zgubi. — Če se tedej dobro seme pridobi in poseje, se bo tudi dober sad pridelal, ki bo kmetovavcu veliko vergel ali zalegel, kér se dobra reč ali dober sad lahko in dražji prodá, kakor slab sad.

3) Kjer so njive v takih krajih, de pri povodnji voda do njih pride, in na njih stoji, tam se morajo široki in visoki ogoni ali kraji ali zlogi delati, kakor so v nekterih takih krajih iz 20 do 25 brazd narejeni, in visoko zaorani, de se lahko voda z njih oceja, in voda jih nemore tako lahko pretergati kakor vozke; pa tudi prekopi ali grabni naj se naredijo, de se laglej voda oceja. Tudi na drugih krajih, kjer je mogoče, naj se široki ogoni ali kraji delajo, de se na njih več pridelá, kér pri vozkih krajih je veliko razorov ali jamčev, v kterih nič ne zraste, kér voda vse zaduší, ali pa zavolj slabe in terde zemlje vsaka reč majhna zraste, kakor se večkrat vidi, de na vozkih krajih samo po verhu, ko šetine na herbtu svín, žito zraste, v razorih ali jamčih pa ga nič ni. Tukaj postavim en izgled. Ko je gosp. fajmošter J. K. v C— bil prišel, je začel široke kraje ali ogone po svojih njivah orati, ali drugi kmetje, ki so bili navajeni le vozke kraje ali ogone komaj na 4, ali 5 brazd delati, so rekli: „to ne bo nič pri nas zdalo, pri nas ni grunt za tó“ i. t. d. Ali komej je to 2 ali 3 léta terpelo, so že začeli gosp. fajmoštra posnemati, in široke kraje orati, kér so vidili, de se na njih več pridelá, in zdaj je ravno tisti grunt dober za široke kraje, kakor so ga popred na vozke kraje orali. Nekteri kmetovavci sami nič ne poskusijo, dokler pri kterim drugim ne vidijo. Zató je dobro, če kdo kaj noviga in boljšiga vé, naj začne skušati in kmetovavce podučiti, de se kaj boljšiga navadijo.

(Dalje sledí.)

Svila (žida) in kupčija z njo.

Našim kmetovavcam nekoliko pokazati, kakó imenitna je reja murbinih dreves in sviloprejk, jih hočemo enmalo po svetu peljati in jim povedati, koliko si ena in druga dežela s tem pridelkam dobička in denarja privabi. Ne moremo sicer reči, de tudi naši kraji bi ravno tako bogate pridelke dali — to pa stavimo, kar kdo hoče, de posebno Dolenska stran bi si lahko veliko pomôgla, ko bi se kmetovavci práv pridno in na debelo murbe- in židoreje poprijeli, če bi tudi vinorejo sémtertjé opustili.

1) Nar več sirove svile po kupčii pride iz Azije. Kitajska svila, posebno tista, ki pride iz Nankinga in Trohekianga, prekosí vse druge pleména. Z njo kupčujejo Angleži in severni Amerikanci, ter jo večidel v francozke fabrike poprodajo.

Tudi Evropejci, kjer se je od léta do léta več v razne obleke podela, so jo jeli sémtertjé z velikim dobičkam pridelovati. V tém pridelovanji so pa vender le Francozi prvi; pri njih je že več kot v 20 kantoni murbeno drevó zasajeno, in Lahí, posebno na Lombarškem, bogatijo in po svilnim pridelovanji in kupčii veliko dobičkov v deželo privabijo.

Na Lombarškem ima pri pridelovanji in zboljšanjí svile grof Dandalo nar večí zasluge, prizadeval si je, kolikor je mogel, pridelovanje svile na višji stopnjo povzdigniti, de bi več obresti dajala. Lahí pridelujejo nar boljši svilo okoli Briance, na Bergamaškem,

Brešijanskim, okoli Kome in Varese; pogostama se v téh krajih motavilnice narajmajo, kjer se svila iz kokonov ali židnih mešičkov mota ali snova. Kmetje svilo iz kokonov sami izmotajo, ali pa kokone skupovavcam prodajo, kteri jih v večí motavilnice nesó in jih dajo tukej zmotati in osnovati. Motavci so v nekterih krajih posebni ljudjé, kteri manjši motavilnice obiskujejo in ondi celi pridelk eniga léta zmotajo. Nar imenitniši svilni motavci in predivci na Laškem so: v Komi, Milani, Beluni, Bergami, Kremoni, Bufalori in Varese.

2) V sedanjih časih se na Beneškem kmetje svilniga pridelovanja nar bolj deržé in jim tudi nar več dobička prinese. V srednji létini pridelajo okoli 3 do 4 milijonov funtov kokonov, iz kterih namotajo 250,000 do 350,000 funtov srove svile. Svilo, ktero okoli Belune proti tiroljski „Sugani“ pridelajo, zavoljo lahkote veliko obrajtajo, in jo radi za tanjke svilnate reči porabijo. Svilo iz Furlanije štejejo pa v drugi red; Vičenska je dobra za žamet in atlas; Palezinška pa za močne in težke priprave; Veroneško in tisto, ki jo na bregovih Agide in Gardškiga jezera pridelujejo, večidel pasarji zavoljo njeterdnobe in teže v razne trakove in pasove porabijo. Svila, ktero Konelijanci, Bazanci in Pordenonci pridelujejo, je tudi veliko obrajtana.

Svile so v Lombarško-Beneškem kraljestvu v zadnjih 30 létih skorej na pol več pridelali, kakor poprej; in sicer v létu 1800: 1.800,000 funtov; v létu 1805: 2.200,000 funtov; v létu 1810: 2.600,000 funtov; v létu 1815: 2.900,000 funtov; v létu 1820: 3.340,000 funtov; v létu 1825: 3.500,000 funtov; v létu 1830: 4.300,000 funtov; v létu 1835: 4.500,000 funtov; v létu 1840: 4.630,000 funtov.

Veliko laških kmetovavcov terdi, de se je v poslednjih létih še več svile pridelalo, kakor smo tukej povedali.

Lahí pa ne pridelujejo samo več, ampak tudi veliko boljši svile, kakor so je pred nekterimi léti pridelovali; tode so vender le v ti reči še veliko za Francozi. Laški svilopridelovavci so večí del kmetje, kteri se še starih še g močno deržé in se nočejo zboljšanju novih časov ukloniti, temuč vedno pri svoji stari termi ostanejo. Ravno takó, kakor pri pridelovanji svile je tudi pri veliko družih rečéh, stara navada nar večí overik v napredovanji in izobraženji kmetijskih reči; ta globoko ukoreninjena narodna navada je kriva, de so kmetijski ljudjé pri svojih opravkih še dan današnji na takó nizki stopnji, zató kér jim ni mar v mladosti z njimi soznaniti se. Pri vsakim zboljšanju se mora človek z velikimi rečmi vojskovati, predin kaj koristniga h koristi pripravi.

Kér se je pa na svétu toliko reči po novi ustavi, s ktero so nas presvitli Cesar Ferdinand I. sušca mesca p. l. oblagodarili, spreobrnili, se morate tudi vi dragi svilopridelovavci, kar je moč, spreobrniti in stare neukretne navade stariga kopita popustiti in se novih koristniših poprijeti; berite od novih znajdeb in skušin v kmetijstvu in pogovarjajte se radi od njih, in gotovo v kratkim času se boste od boljših létin prepričali. Ne ostanite pri starih navadah uniga neumneža, ki pravi: moj oče so ravno takó delali, in práv dobro se jim je vedlo; zakaj bi se le jez družiga učil? in ni jim ga kruha manjkalo nikdar! — Tvoj oče so bili pa zadovoljni z domačim suknam — tvoja mati niso nosili židanih rút. Ti jih pa nosiš, ljubi prijatel! si jih tudi pridelaj!

Nekaj od deržavnih dohodkov za pričjóče léto 1849.

Vsaka deržava mora dohodke imeti, če hoče svoje stroške ali izdajke poravnati in poplačati, sicer ne more izhajati. Za vsako léto se mora pa v vsaki deržavi predloga storiti: koliko ima po davkih de-

narja v cesarsko ali državno denarnico priti, de se po téh stroški poravnajo.

Vsim našim bolj omikanim bravcam bo vseč, če nekoliko zvedó, kakó ta reč stoji; torej jih v tém so-stavku popeljemo po mnogih deželah našiga cesarstva in jim bomo pokazali stan za tekoče léto namenjenih davkov.

Zemeljni davk (gruntna štibra, fronki). Česka dežela odrajuje v državno denarnico zemelniga davka nar več, namreč čistih 5 milijonov in 533,496 gold. Za česko (pemsko) deželo plača nar več Marška, namreč čiste 3 milijone in 49,998 gold.; nar menj pa majhna deželica Salcburg, namreč čistih 116,047 gold. — Čisti znesek zemelniga davka vsih deželá skupej (z-nej Ogerskiga in Laškiga, kateri deželi se tukej ne šteje), je na 19 milijonov in 556,809 gold. prevdarjen.

Hišni davk. Hišniga davka nar več plača Estrajh pod Anižo, namreč: 2 milijona in 94167 gold. Po-tem pride Česka dežela z 856,646 gold. in Galicija (Poljsko) z 587,344 gold. — Čisti znesek vsih deželá je skupej na 4 milijone in 928,172 gold. prevdarjen.

Dedišni davk (Erbsteuer). Čisti znesek iz vsih deželá je malo čez 70,000 gold. prevdarjen. Estrajh pod Anižo 25,000 gold., Galicija 20,000 gold., Česka 15,000 gold. — ga odrajtajo nar več.

Osební ali životní davk (Personalsteuer). Dal-macija plača čistih 11,720 gold.

Obertniški davk (Erwerbsteuer). Nar več tega davka je prevdarjeniga na Estrajh pod Anižo, namreč 875,000 gold.; po tém na Česko z 490,000 gold. Čisti dohodek vsih deželá je prevdarjen na 2 milijona in 372,715 gold.

Stanovitni davki Krakovske dežele na Polj-skim so prevdarjeni na 144,634 gold., pri katerih je opom-niti, de Krakovska dežela samo za dimnike 57,600 gold. davka odraja; po tém takim ima ona nar dražji dimnike.

Teržaško mesto plača (aversuale) 60,000 gold.

Živešni davk vsih deželá skupej je prevdarjen na 14 milijonov in 200,000 čistiga dohodka; Estrajh pod Anižo ga plača nar več: 5 milijonov in 57,200 gold., potem Česka dežela 3 milijone in 392,000 gold.

Mitni davk ali col je prevdarjen na čistih 11 mi-lijonov in 300,000 gold. Estrajh pod Anižo in Česka dežela odrajtata nar več.

Za sol je prevdarjen čisti dohodek na 12 milijo-nov in 700,000 gold.

Za tobak na 11 milijonov in 165,000 gold. Za tobak pride iz Českiga nar več, potem iz Estrajha, Marškiga, Šlezkiga in iz Galicije.

Za štempelj na čiste 3 milijone in 970,000 gold.

Za takse na čistih 550,000 gold.

Od **loterije** ostaneta državni denarnici le čista 2 milijona in 507,500 gold. čeravno ljudje na léto blizo 8 milijonov v loteriji zastavijo, ker so stroški silno ve-lik. Dobro delo bi bilo, ko bi loterija preč prišla, v ktero le večidel ubožni ljudje svoje krajcarje nosijo in se, srečo išejoči, zmirej bolj na beraško palico spravljajo. De, kdor v loterijo stavi, nima od loterije veliko pričako-vati, se že očitno iz tega vidi, ker je prerajtano, de, če se v loterijo čez léto v vsim skupej 7 milijonov in 68,000 gold. zastavi, le okoli 3 milijone in 993,420 gold. ljudje iz nje dobiti (zadéti) morejo. Denarstva minister gosp. Kraus je tudi že enkrat nekaj spomnil, de bo loterija preč prišla.

Pošta prinese državi čez vse potroške 1 milijon in 208,420 gold. Od pošte na Krajskim, Koroškim in v Dalmaciji pa državi clo nič ne ostane, ampak ji še clo okoli 36,000 gold. vùn nêse.

Za cestnino, mostnino, brodnino sta prevdarjena 2 milijona in 465,318 čistiga dohodka.

V vsim vkupej so tedej prevdarjeni stanovitni davki na 26 milijonov in 929,205 gold.; premenljivi pa na 60 milijonov in 98,238 gold.; — obóji skupej pa na 87 milijonov in 27,443 gold.

Se vé, de je to le splošni prevdark, in de se ne more rêci, de bi bila vsaka številka pri pičici gotova.

Povabilo.

Dežela krajnska nima lepš'ga krája,
Ko je z okoljšno ta — podoba rája!

Dr. Prešerin.

Kdo ne pozná tega kraja, kterimu je rajniki Prešerin tako hvalo pél? Kdo, če še ravno tam ni bil, ni od njega saj kej slišal? — Od Bleškiga jezera in njegove okrajne! Kdo, ki je le enkrat tamkej bil, si ne želi

Tje na otok z valóvami obdani,
V današnjih dnevih Božjo pot Marije!
V dnu zad stojé snežnikov velikáni,
Poljá, ki spréd se sprosti lepotije,
Ti kaže Bleški grad na levi strani;
Na desni gričik se za gričem skrije.

In tukaj želi neka družba, potrebo prostorne go-stivnice za popotnike spoznavši, novo veliko in krasno poslopje sozidati.

„Sej imamo že pri Petranu prijazno gostivnico, ktera že davnej po deželi slovi in kjer smo se že več-krat práv veselo po slovensko gostovali; sej imamo Malnerjevo in Majerjevo práv pripravno, tudi vse hvale vredno gostivnico, ktera zamore veliko gostov sprejeti; sej je tudi še pri Jamarji in pri Vidicu v Bledu kaka izbica za popotne pripravljena — čmu še več gostivnic?“ nam zna kdo vgovoriti. To je vse res — ali Bleški kraj bo od léta do léta bolj obiskan, ko bo še bolj poznan. Železnica bo Bledu še marsikte-riga gosta in še marsiktero petico privabila, če si bomo Krajci tudi po vunanjih časopisih prizadevali, ptujce soznaiti s Krajsko Švajco! Naša skerb mora biti za poznanje rajskiga kraja pripomagati.

Ko bo pa od léta do léta več popotnih v Bled za-hajalo, morajo tú tudi pripravne gostivnice najti, de jim ne bo treba, preveč po domače za dobro vzéti. Ptuji, ki pridejo v toplíce in enake kraje, imajo večidel polno možnjo denarjev — zato pa tudi terjajo priročne in pro-storne staniša. Ptujci so večidel kočljivi in zberljivi.

Kér pa že zdej večkrat prostora zmanjkuje — kaj pa bo še le po tem, ko bo še veliko več gostov v Bled hodilo?

Gosp. Guzeli, Malner in Majer, vitez Panc, Evzebi Rizzi, Ruard, Stroj, Ulrih, Dr. Zoff in baron Alfons Zojs so tedej vkupej stopili in hočejo družbo napraviti, ktera naj bi denarje vkupej vèrgla, gostivnico sozidala, in potem posestnica te gostivnice bila. Po prevdarku bo k ti napravi 32,000 gold. treba. Ta znesik vkupej spraviti, se bo 320 akciój napravilo; vsaka akcija bo veljala 100 gold. Kdor tedej hoče v to družbo stopiti, in deležnik noviga pohlštva in njegovih dohodkov biti, vzame eno ali več akciój. Do konca pri-hodnjiga mesca maliga travna (aprila) naj se oglasi za to pri gosp. Malnerji in Majerji, kupecama v Lju-bljani z besedo ali po pismu.

Če se vsih 320 akciój ne bo spečalo, ne bo iz zi-danja nič; in sleherni je konec mesca véliciga ser-pana (avgusta) svojiga deležtva odvezan.

Če se bo pa — kar je upati, dovelj deležnikov zbralo, bo mesca maliga ali véliciga serpana velki zbor deležnikov v Bledu ali v Ljubljani, de se bo ta reč do gotoviga sklenila.

Upati je, de bo tú naloženi kapital gotove in dobre obresti (čimže) nesel.

Ljubljana na Koroškim!!!

Kako bi bilo to mogoče! Ali se je Lbelj omajal?